

налення складу структурних підрозділів; розробка методичного забезпечення аналізу тощо.

Список використаних джерел

1. Сопко, В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник [Текст] / В.В.Сопко, В.П.Завгородній. – К.: КНЕУ, 2004. – 411 с.
2. Аналіз банківської діяльності: Підручник/[А.М.Герасимович, М.Д.Алексєєнко, І.М.Парасій – Вергуненко та ін.]; За ред. А.М.Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2003. – 599 с.
3. Баканов, М.И. Экономический анализ в торговле: Учебник для экон.факул. торг.вузов. [Текст] / М.И.Баканов. – М.: Изд-во «Экономика», 1974. – 318 с.

Annotation. *Methodological bases of analysis organization of bank activity are examined in the article, grounded development of model of analysis organization. In article the attention is paid on the basic problems of determination of constituents of bank analysis organization, is researched questions of improvement of work of executors analytical process.*

Key words: *bank, methodology, organization of analysis, system, components of organization, nomenclatures, executors, types of analysis.*

4

УДК 336.764.1

І.А. Андрейцева, к.е.н., доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУТТЄВОСТІ ІНФОРМАЦІЇ В ОБЛІКОВІЙ ТА АУДИТОРСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

Досліджується поняття суттєвості, напрями його застосування в обліковій та аудиторській практиці.

Ключові слова: *суттєвість, принцип бухгалтерського обліку, якісна характеристика, облікова політика, поріг суттєвості.*

За умов ринкової економіки зацікавлені користувачі для отримання економічної інформації щодо діяльності конкретного суб'єкта господарювання користуються даними фінансової звітності. На економічні рішення користувачів впливає достовірність даних фінансової звітності, оскільки неправильне відображення сум у фінансових показниках, яке їх суттєво змінює, а також й динаміка фінансових коефіцієнтів, коли тенденція зростання прибутку змінюється його падінням, зменшується прибуток в розрахунку на акцію, а також сума дивідендів, фінансовий стан стає незадовільним. Крім того, суттєвим для користувачів є те, що інформація, яка надана в фінансовій звітності, не дає адекватного розкриття відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Аналіз робіт вітчизняних та зарубіжних авторів дає підстави стверджувати про відсутність однозначного трактування терміну „суттєвість” й шляхів його практичного застосування в обліковому і аудиторських процесах. Ситуація, що склалася, зумовлює необхідність у проведенні дослідження даного аспекту.

В міжнародній практиці обліку суттєвість інформації розуміють по-різному, а саме:

- принцип бухгалтерського обліку;
- якісну характеристику облікової інформації;
- характеристику інформації, яка має якісну та кількісну сторони.

Основними положеннями ГААР США передбачено такий принцип обліку, як суттєвість, що обґрунтовано тим, що законодавством США облік не регламентовано.

В Україні суттєвість не є принципом бухгалтерського обліку, оскільки обліковий процес починається з оформлення первинних документів і завершується складанням фінансової звітності, регламентованої Міністерством фінансів України. Згідно із П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» розкриття – надання інформації, яка є суттєвою для користувачів фінансової звітності [1].

Принцип повного висвітлення означає повне розкриття всієї суттєвої інформації, яка подається окремо і не об'єднується з іншою інформацією.

Події, які відбуваються між датою балансу і датою затвердження керівництвом фінансової звітності, можуть потребувати коригування певних статей або розкриття інформації про ці події в поясненнях до фінансових звітів, якщо вони є суттєвими і можуть вплинути на рішення користувачів.

У Концептуальній основі складання та подання фінансових звітів [2] наведено основоположні припущення – принцип нарахування і безперервності, а також якісні характеристики фінансових звітів – зрозумілість, доречність, достовірність порівнюваність. Згідно п. 30 вищезазначеного документу «інформація є суттєвою, якщо її пропуск або неправильне відображення може вплинути на економічне рішення користувачів, прийняті на основі фінансових звітів. Суттєвість залежить від обсягу статті та помилки, допущеної за певних обставин у зв'язку з пропуском чи неправильним відображенням. Суттєвість скоріше є певним порогом або критерієм відсікання, а не основною якісною характеристикою, яка повинна бути притаманною інформації, щоб вона стала корисною» [2].

Проаналізуємо визначення суттєвості інформації в міжнародних і національних стандартах бухгалтерського обліку. Так, п. 3 П(С)БО 1 зазначено: «Суттєва інформація – інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності [1]. У п. 1 МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів» наведено таке визначення: «...пропуск або викривлення статей є суттєвим, якщо вони можуть (окремо чи у сукупності) впливати на економічні рішення користувачів, прийняті на основі фінансових звітів. Суттєвість

залежить від виміру та характеру пропуску чи викривлення, що оцінюються за конкретних обставин» [3]. Аналогічне визначення суттєвості використовується в п. 5 [3] МСФЗ «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки». Тому, на нашу думку, визначення суттєвості в П(С)БО України потрібно доповнити, оскільки неповне та неправильне відображення інформації впливає на рішення користувачів. Помилки можуть бути суттєвими щодо: визнання, оцінки, подання та розкриття інформації. На суттєвість інформації впливає не тільки розмір тієї чи іншої статті, а й її характер.

У наказі про облікову політику підприємства передбачено встановлення порогу суттєвості щодо окремих об'єктів обліку [4]. Для цього доцільно використати рекомендації «Щодо застосування суттєвості в бухгалтерському обліку» [5], в яких встановлено критерій суттєвості окремих об'єктів активів, зобов'язань та власного капіталу (5% від підсумку кожного елемента); видів доходів і витрат (2% від чистого прибутку чи збитку); переоцінки або зменшення корисності об'єктів обліку (1% прибутку (збитку) або 10% відхилення залишкової вартості об'єкта від справедливої вартості); визначення звітного сегмента (10% виручки від реалізації продукції або фінансових результатів або активів усіх сегментів підприємства). Важливо відмітити, що критерій суттєвості в даному нормативному документі встановлено майже на такому рівні, як і в зарубіжній практиці. Позитивним є те, що для елементів балансу й звіту про фінансові результати встановлено однаковий рівень суттєвості.

Аналіз наказів про облікову політику низки підприємств України засвідчив, що не завжди визначається поріг суттєвості окремих об'єктів обліку. Окремі підприємства у рядку «Поріг суттєвості» зазначають певну суму від 500 до 1000 грн., що не відповідає вимогам нормативним документів.

Застосування порогу суттєвості наведено в П(С)БО, а саме: у п. 4 П(С)БО 2, п. 19 П(С)БО 5, п. 25 П(С)БО 8, п.3 П(С)БО 12, п.10 П(С)БО 19 та ін.

Однак у деяких стандартах бухгалтерського обліку не визначено кількісний поріг суттєвості, підприємство має встановити його рівень самостійно в наказі про облікову політику. Так, згідно з п. 16 П(С)БО 7 «Основні засоби» підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. Отже, для встановлення критерію суттєвості доцільно використовувати рекомендації Міністерства України [5].

Крім бухгалтерського обліку, поняття «суттєвість» використовують в аудиті фінансової звітності. Тому порівняємо застосування даної категорії в бухгалтерській й аудиторській практиці.

У ст. 3 Закону України «Про аудиторську діяльність» зазначено, що суттєвою є інформація, якщо її пропуск або неправильне відображення може вплинути на економічні рішення користувачів, прийняті на основі фінансових звітів. Це визначення співпадає з визначеннями, наведеними в Концептуаль-

ній основі фінансової звітності та МСФЗ. В МСА 320 «Суттєвість в аудиті» в п. 3 [8] наведено визначення суттєвості інформації, яке збігається з його визначенням в Концептуальній основі фінансової звітності. Методики встановлення рівня суттєвості ні в МСФЗ, ні в МСА не вказано, тому що це є професійним судженням бухгалтера й аудитора.

Хоча визначення суттєвості інформації в МСФЗ і МСА однакові, однак порядок застосування даного терміну на практиці різний. Суттєвість є принципом аудиту, який використовується на всіх етапах аудиторського процесу. В п. 7 МСА 320 «Суттєвість в аудиті» зазначено, що «аудитор розглядає суттєвість як на рівні фінансових звітів в цілому, так і щодо сальдо окремих рахунків, класів операцій та інформації, що розкривається» [8].

В міжнародній та вітчизняній практиці аудиту рівень суттєвості визначають у відсотках від базових показників, рідко суттєвість встановлюється в певній сумі. В якості базових в основному використовують такі показники: валюту балансу, власний капітал, валовий обсяг реалізації (без ПДВ), прибуток до оподаткування, загальні витрати підприємства.

На наш погляд, рівень суттєвості доцільно визначати за групами рахунків, які використовуються для оцінки фінансового стану підприємства. До них належать оборотні активи та поточні зобов'язання за якими розраховують оборотний капітал, коефіцієнт покриття тощо.

В аудиторській практиці для розрахунку рівня суттєвості використовують середньоарифметичне значення, найбільше або найменше значення базових показників. На нашу думку, рівень суттєвості краще розраховувати на основі середньоарифметичного значення показників звітного року.

Встановлення суттєвості на високому рівні дає можливість аудитору враховувати великі суми помилок як несуттєві і визнавати фінансову звітність достовірною. Якщо рівень суттєвості невисокий, то це означає, що невелика сума помилок може бути визнана суттєвою, а звітність – недостовірною. Високий рівень суттєвості зменшує обсяг роботи, а низький – збільшує.

Під час розрахунку рівня суттєвості необхідно враховувати розміри оборотів підприємства. При значних оборотах діяльності підприємства рівень суттєвості повинен бути встановленим на мінімальному рівні, а для підприємств з невеликими оборотами – на максимальному.

Пропонуємо встановити мінімальну та максимальну межу суттєвості для елементів бухгалтерського балансу в розмірі 0,1-5% від суми відповідного елемента, для доходів і витрат – 0,1-2% від суми чистого прибутку.

На практиці виникає запитання, чи потрібно крім сальдо рахунків бухгалтерського балансу визначати рівень суттєвості оборотів цих рахунків? На нашу думку, це має важливе значення, оскільки рахунки в балансі можуть не мати сальдо або їх сальдо може становити невелику суму і сума помилки щодо суми сальдо може бути суттєвою, а щодо суми оборотів за рахунками – несут-

тевою. Тому при розрахунку суттєвості балансових рахунків потрібно визначати суттєвість їх оборотів у розмірі від 0,1 до 5% щодо суми оборотів.

За результатами проведеного дослідження, можна зробити висновки:

- у наказі про облікову політику підприємства необхідно зазначити критерій суттєвості окремих об'єктів обліку відповідно до рекомендацій Міністерства фінансів України, П(С)БО;
- у Концептуальній основі фінансової звітності, МСФЗ та МСА наведено однакове визначення поняття суттєвості інформації; визначення суттєвості інформації в національних П(С)БО України має відповідати МСФЗ;
- суттєвість є принципом аудиту, оскільки використовується на всіх етапах аудиторського процесу; крім того, необхідно визначити рахунки для конкретного підприємства і встановити рівень їх суттєвості;
- при розрахунку рівня суттєвості підприємства слід урахувувати обсяги оборотів його діяльності: чим більше суми оборотів, тим менший відсоток потрібно застосовувати для того чи іншого базового показника.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. №87, із змінами і доповненнями.
2. Концептуальна основа складання та подання фінансових звітів. – Міжнародні стандарти фінансової звітності 2004/ Пер. з англ.; За ред. С.Ф. Голова. – К., 2005. – Ч. 1. – 30 с.
3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. – Міжнародні стандарти фінансової звітності 2004/ Пер. з англ.; За ред. С.Ф. Голова. – К., 2005. – Ч. 2. – 665 с.
4. Лист Міністерства фінансів України „Облікова політика підприємства” від 21.12.2005 р. №31-34000-10-5/27793.
5. Лист Міністерства фінансів України „Щодо суттєвості в бухгалтерському обліку” від 27.12.2003 р. №04230-04108.
6. Голов С., Костюченко В., Кравченко І., Ямборко Г. Фінансовий облік: Підручник. / За ред. С.Ф. Голова. – К., 2005. – С. 25-26.
7. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 р. №3125-ХІІ в редакції Закону України від 14.09.2006 р. №140-VI.
8. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики. / Пер. з англ. – К., 2006. – 1152 с.

Annotation. *Notion of importance is explored, send his application in practice registration and public accountant.*

Key words: *principle of record-keeping, high-quality description, registration policy, threshold of importance.*